

Regeringens proposition

1983/84: 52

om vissa högskoleorganisatoriska frågor;

beslutad den 3 november 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENA HJELM-WALLÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att högskolestyrelserna skall ges ökade befogenheter att besluta om den interna organisationen vid resp. högskoleenhet. Bl. a. skall planerings- och ledningsorgan kunna inrättas som är gemensamma för grundläggande utbildning, forskning och forskarutbildning. Dessa ändrade regler föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1984.

Vidare föreslås bl. a. en förändrad planeringsordning för enstaka kurser inom högskolan som innebär att en nationell planering av utbildningen i vissa ämnen införs. En ny ordning föreslås här gälla fr. o. m. den 1 juli 1985.

Förslag till

Lag om ändring i högskolelagen (1977: 218)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskolelagen (1977: 218)
dels att 16, 21, 23, 24 och 31 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 24 a och 24 b §§, av
nedan angivna lydelse,
dels att 32 § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

Verksamheten inom högskolan skall ledas av lokala styrelser, rektorsämbeten, linjenämnder, fakultetsnämnder, sektionsnämnder samt styrelser för institutioner och andra arbetsenheter.

I stället för fakultetsnämnder och sektionsnämnder får finnas andra organ enligt vad som föreskrivs i 23 § fjärde stycket och 25 §.

Verksamheten inom högskolan skall ledas av lokala styrelser och de övriga organ som föreskrivs antingen i denna lag eller av regeringen.

21 §

För den grundläggande högskoleutbildningen skall finnas linjenämnder, om ej annat följer av föreskrifter som regeringen meddelar.

För den grundläggande högskoleutbildningen skall finnas linjenämnder, om ej annat följer av 24 a § eller föreskrifter som regeringen meddelar.

Linjenämnds verksamhetsområde skall avse grundläggande högskoleutbildning vid en högskoleenhet eller en kommunal eller landstingskommunal läroanstalt. Om det är lämpligt kan linjenämnds verksamhetsområde omfatta grundläggande högskoleutbildning vid mer än en högskoleenhet eller vid en högskoleenhet och en kommunal eller landstingskommunal läroanstalt.

Linjenämnd skall inom sitt verksamhetsområde planera utbildningen och handlägga övriga frågor om vad utbildningen skall innehålla och om hur utbildningen skall organiseras.

23 §¹

För forskarutbildningen och forskningen vid högskolan inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde skall finnas fakultetsnämnder och sektionsnämnder.

För forskarutbildningen och forskningen vid högskolan inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde skall finnas fakultetsnämnder och sektionsnämnder om ej annat följer av 24 a och 25 §§.

¹ Senaste lydelse 1979: 446.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Fakultetsnämnds verksamhet skall avse ett särskilt vetenskapsområde (fakultet) i en högskoleregion. Sektionsnämnds verksamhet skall avse en del av en fakultet (sektion) i en högskoleregion.

För två eller flera fakulteter får finnas en gemensam fakultetsnämnd. För två eller flera sektioner får finnas en gemensam sektionsnämnd.

Fakultetsnämnd och sektionsnämnd skall inom sitt verksamhetsområde

1. planera forskarutbildningen,
2. handlägga övriga frågor om vad forskarutbildningen skall innehålla och om hur forskarutbildningen skall organiseras samt
3. handlägga vissa frågor om planering av forskningen.

För sådan forskning och forskarutbildning som ej avser ett särskilt vetenskapsområde får finnas andra organ än fakultetsnämnder och sektionsnämnder. Föreskrifter om dessa andra organ meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.

24 a §

Uppgifter som ankommer på linjenämnd och på fakultets- eller sektionsnämnd får i stället fullgöras av en utbildnings- och forskningsnämnd.

24 b §

I utbildnings- och forskningsnämnden skall ingå företrädare för verksamheten inom nämndens verksamhetsområde. I nämnden skall också ingå företrädare för yrkeslivet, om inte särskilda skäl föranleder annat. Företrädare för de anställda och de studerande har rätt att ingå i nämnden.

I utbildnings- och forskningsnämnden kan ingå företrädare för

1. sådant forsknings- och utvecklingsarbete utanför högskolan som har anknytning till nämndens verksamhetsområde,

2. allmänna intressen.

31 §²

I regionstyrelse skall ingå

1. företrädare för allmänna intressen och
2. företrädare för verksamheten inom högskolan i regionen.

Företrädare för de studerande inom högskolan i regionen har rätt att ingå i regionstyrelsen.

² Senaste lydelse 1980: 1099.

Nuvarande lydelse

Företrädarna för allmänna intressen skall utgöra omkring *två tredjedelar* av antalet ledamöter.

Föreslagen lydelse

Företrädarna för allmänna intressen skall utgöra omkring *tre fjärdedelar* av antalet ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1983-11-03

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Rainer, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Thunborg

Föredragande: statsrådet Hjelm-Wallén

Proposition om vissa högskoleorganisatoriska frågor

1 Inledning

Genom riksdagens beslut år 1975 (prop. 1975:9, UbU 1975:17, rskr 1975:179) och år 1977 (prop. 1976/77:59, UbU 1976/77:20, rskr 1976/77:246) om reformering av högskoleutbildningen infördes den 1 juli 1977 en ny planerings- och ledningsorganisation för högskolan. Denna organisation har sedan dess varit föremål för betydande uppmärksamhet och debatt. Ett uttryck för detta är att flera studier av den nya högskoleorganisationen eller delar av den har genomförts.

Redan våren 1977 uppdrog den dåvarande regeringen åt en särskilt tillkallad utredare att se över bl. a. ansvarsfördelningen mellan myndigheter på olika nivåer inom högskolan. Uppdraget redovisades i betänkandet (Ds U 1979:1) En decentraliserad högskola. Förslagen i betänkandet föranledde beslut av riksdagen (prop. 1980/81:40, UbU 1980/81:14, rskr 1980/81:128) om vissa förändringar av sammansättningen av universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) styrelse och planeringsberedningar samt av regionstyrelserna.

De institutionella frågorna har vidare studerats inom ramen för UHA:s reformuppföljningsprogram. Det s. k. organisationsprojektet inom programmet har redovisats i totalt sju rapporter. Linjenämnderna och fakultetsnämnderna har också granskats av riksrevisionsverket (RRV). Dessa granskningar redovisades i två rapporter Förvaltningsrevision av linjenämnder (dnr 1980:190) respektive Effektivitet i forskarutbildningen (dnr 1981:372). RRV förordade bl. a. en förstärkning av den långsiktiga planeringen och en ökad uppmärksamhet på uppföljning och utvärdering. Också utredningen om forskningens och forskarutbildningens situation i den nya högskolan framförde i sitt betänkande (SOU 1981:29) Forskningens fram-

tid vissa förslag rörande högskolans institutionella organisation. Förslagen syftade främst till att åstadkomma ett bättre samband mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning.

Slutligen har de institutionella frågorna behandlats inom den parlamentariskt sammansatta uppföljningskommittén (U 1979:03). Denna tillkallades ursprungligen för att fortlöpande följa utvecklingen av högskolereformen, bl. a. genom att ta del av material från UHÄ:s uppföljningsprogram. År 1981 fick kommittén tilläggsdirektiv (dir 1981:13) att förutsättningslöst pröva den institutionella organisationen. Syftet med översynen skulle enligt direktiven bl. a. vara att undersöka möjligheterna till administrativa förenklingar och besparingar i syfte att minska kostnaderna. Ett annat viktigt syfte skulle vara att åstadkomma klara rollfördelningar mellan olika högskoleorgan. I uppdraget ingick vidare att genomföra en särskild översyn av metoden att fördela medel för bl.a. enstaka kurser.

Arbetet inom uppföljningskommittén bedrevs med sikte på att lägga fram förslag sommaren 1982. Emellertid visade det sig att detta inte var möjligt. Det avgörande skälet härtill var oenighet inom kommittén i vissa huvudfrågor. Sedan kommittén i maj 1982 konstaterat att förutsättningar för att lägga fram ett förslag enligt nämnda tidsplan saknades upphörde i praktiken dess arbete. Kommittén entledigades sedermera genom regeringsbeslut den 22 december 1982.

På grundval av bl. a. det material som tagits fram inom uppföljningskommittén har en departementspromemoria (DsU 1983:6) Högskolans institutionella organisation utarbetats inom utbildningsdepartementet. Promemorian har remitterats till UHÄ, samtliga regionstyrelser och högskoleenheter samt ett antal myndigheter och organisationer utanför högskolan. En sammanfattning av departementspromemorians förslag och av inkomna remissyttranden bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmänt

Högskolan skall bedriva utbildning och forskning av god kvalitet. Att vinna ny kunskap, att utveckla och förnya de samlade kunskaperna och att förmedla dessa är uppgifter av största betydelse för samhället och dess utveckling. Högskolans institutionella organisation är ett av de medel som skall bidra till att dessa övergripande mål uppnås. Genom riksdagens beslut år 1975, förverkligat år 1977, infördes en planerings- och ledningsorganisation som i vissa avseenden innebar stora förändringar. En omfattande decentralisering till lokal nivå av beslutanderätten i olika frågor genomfördes. Vägledande för utformningen av den nya institutionella organisationen var bl. a. en strävan till demokratisering och förstärkning av samspelet mellan högskolan och det övriga samhälls- och yrkeslivet.

Nu föreligger sex års erfarenheter av den nya organisationen. Ett antal

uppföljningar och utvärderingar har genomförts. Dessa har bl. a. visat att förhållandena i högskolan till inte oväsentlig del också har påverkats av andra faktorer som t. ex. reformer på det arbetsrättsliga området samt utvecklingen på arbetsmarknaden i stort. Vissa inslag i organisationen har varit föremål för allmän debatt. Detta förhållande har varit ett av skälen till att jag har låtit utarbeta den tidigare nämnda departementspromemorian.

Ett annat viktigt skäl är den ekonomiska utvecklingen under de senare åren och det ansträngda statsfinansiella läget. Kraven på ett rationellt utnyttjande av resurserna och på ökad effektivitet i verksamheten har skärpts. Alla möjligheter till besparingar som kan göras utan att angelägna mål eftersätts måste prövas. Alla möjligheter att genom administrativa förenklingar åstadkomma ökat utrymme för utbildning och forskning måste tas till vara.

Det finns enligt min mening inte skäl att aktualisera någon genomgripande organisatorisk reform. Högskolan behöver arbetsro för att kunna koncentrera sig på sina huvuduppgifter. Mina förslag i det följande syftar till vissa modifieringar av nuvarande ordning på grundval av de erfarenheter som nu föreligger. Framför allt syftar de till förenklingar och ökad lokal frihet att utforma den egna organisationen, detta utan att de grundläggande principerna rubbas för uppbyggnaden av den organisation som lades fast genom riksdagens beslut åren 1975 och 1977. Avsikten är att skapa ökad flexibilitet och ökade möjligheter till anpassning till skiftande lokala förhållanden. Härigenom bör det vara möjligt att göra systemet enklare och smidigare så att det på ett bättre sätt skall bidra till att uppfylla de uppställda målen.

För mina förslag till förändringar av den lokala planerings- och ledningsorganisationen har jag haft följande utgångspunkter.

Förändringarna i regelsystemet bör i första hand öppna nya möjligheter för högskoleenheterna, inte tvinga på dem en ny ordning. De högskoleenheter som har funnit en ändamålsenlig organisation inom ramen för nuvarande ordning bör således ha möjlighet att behålla den. Jag har vidare inte funnit skäl att förändra principerna för det inflytande för olika grupper och intressen i olika organ som den nuvarande organisationen är ett uttryck för.

En annan väsentlig utgångspunkt för mina förslag är att institutionernas situation skall kunna förbättras genom att den beslutsorganisation som de har direkt kontakt med förenklas. Mina förslag syftar också till ökad stabilitet för institutioner vilkas ämnesområden inte täcks av systemet med utbildningslinjer. Jag föreslår därför nya former för en nationell planering av utbildningen i sådana ämnen.

I det följande redovisar jag mina närmare överväganden och förslag. Jag följer då i huvudsak uppläggningsen av departementspromemorian. För överblickens och sammanhangets skull redovisas i anslutning till de förslag som tas upp till behandling även vissa förslag som inte fordrar beslut av riksdagen.

Jag vill innan jag går in på de olika förslagen understryka betydelsen av ett fortlöpande rationaliserings- och effektiviseringsarbete inom alla delar av högskolan. Detta arbete måste främst utföras av högskoleenheterna själva. Samtidigt vill jag erinra om att det inom utbildningsdepartementet initierats en översyn av resursanvändningen inom högskolan. Översynen genomförs i nära samverkan med högskolemyndigheterna. Ett syfte med detta arbete är bl.a. att åstadkomma bättre former för effektiviseringsarbetet i högskolan och en ökad kompetens för sådant arbete inom högskolemyndigheterna.

2.2 Högskoleenheternas ledning

Styrelserna för de statliga högskoleenheterna (högskolestyrelserna) skall ha inscende över högskoleenheternas alla angelägenheter och svara för att deras uppgifter fullgörs. Ett av styrelsens viktigaste åligganden är att svara för den samordnande planeringen av enhetens olika verksamheter och för fördelning och användning av enhetens samlade resurser. Detta övergripande ansvar ger, med den decentraliserade beslutsordning som gäller sedan högskolereformen år 1977, högskolestyrelsen en nyckelfunktion.

Den resursknapphet som råder och som väntas råda under överskådlig tid innebär skärpta krav på effektivt ledarskap över högskolans verksamhet, på ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser och på förmåga till omprioriteringar. Remissyttrandena över departementspromemorian har visat att högskolestyrelserna genomgående är beredda att möta dessa ökade krav.

Mot denna bakgrund finner jag det vara angeläget att öka högskolestyrelsernas möjligheter att på ett effektivt sätt ta sitt ansvar för den samlade verksamheten vid resp. högskoleenhet. Ett viktigt led i detta är vidgade befogenheter för styrelserna att besluta om den interna planerings- och ledningsorganisationen. En enhällig remissopinion har understrukit behovet av ökade möjligheter att anpassa organisationen till olika verksamheters skiftande behov.

I det följande lägger jag därför fram förslag som innebär att högskolestyrelsen ges ökad frihet att ge planerings- och ledningsorganisationen den utformning styrelsen finner mest ändamålsenlig. Jag vill i detta sammanhang erinra om att högskolestyrelsen redan i dag har frihet när det gäller att besluta om indelningen av högskoleenheten i institutioner.

I det föregående har jag betonat högskolestyrelsernas nyckelfunktion. Emellertid finns det för närvarande inom utbildningsdepartementets område en inskränkning i styrelsens övergripande ansvar för verksamheten vid resp. enhet. Förslag till anslagsframställning för forskning och forskarutbildning avges nämligen av fakultets- eller sektionsnämnderna. Styrelsen avger endast yttranden. I departementspromemorian förordades att förslag även i detta avseende skall avges av högskolestyrelsen. Denna ordning

gäller redan för Sveriges lantbruksuniversitet. Ett skäl för en sådan förändring är att högskolestyrelsen redan har det fulla ansvaret för högskoleenhetens budget och därmed för den direkta resursfördelningen även för forskning och forskarutbildning. Förändringen skulle också innebära en enhetlig procedur för avgivande av förslag till anslagsframställning och därmed en administrativ förenkling. I departementspromemorian föreslogs samtidigt att fakultets-/sektionsnämndernas förslag alltid skulle biläggas högskolestyrelsens. En majoritet av remissinstanserna har instämt i promemorians förslag på dessa punkter.

Jag förordar mot denna bakgrund att högskolestyrelsens sammanhållande ansvar markeras genom att styrelsen skall avge förslag till anslagsframställning till UHÅ avseende hela verksamheten vid resp. högskoleenhet. De förslag till anslagsframställningar som fakultets- och sektionsnämnderna eller motsvarande avger till högskolestyrelsen bör emellertid alltid biläggas styrelsens framställning. Det är nämligen enligt min mening värdefullt att de bedömningar som har gjorts av de för forskning och forskarutbildning mera direkt ansvariga finns tillgängliga vid budgetavgivningarna på central nivå. Fakultets- och sektionsnämndernas regionala roll är ytterligare ett skäl för att deras förslag skall biläggas styrelsens framställning. Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av vad jag har anfört om förslag till anslagsframställning för forskning och forskarutbildning.

Enligt nuvarande bestämmelser tillkommer i princip alla beslutsbefogenheter på ledningsnivå vid en högskoleenhet högskolestyrelsen. Rektorsämbetet, dvs. rektor och i förekommande fall förvaltningschef, har formellt inga andra beslutsbefogenheter än sådana som har delegerats av styrelsen.

Enligt min mening är det angeläget att högskolestyrelsens arbete koncentreras till större och principiellt viktigare frågor. Jag avser att återkomma till regeringen med sådana förslag till ändringar i högskoleförordningen att detta syfte uppnås.

I departementspromemorian behandlades även principerna för sammansättning av högskolestyrelserna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Dessa består för närvarande av företrädare för verksamheten, för de anställda och de studerande samt för allmänna intressen. I anslutning till tre principmodeller för sammansättningen diskuterades skäl för och emot en ökning av inslaget av företrädare för allmänna intressen från nuvarande en tredjedel till en knapp majoritet. Remissopinionen har på denna punkt varit mycket delad. Flertalet universitet och högskolor har avstyrkt en ändring av de nuvarande principerna. Flera remissinstanser, främst sådana utanför högskolan, t.ex. Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO), anser att företrädare för allmänna intressen bör utgöra en majoritet i högskolestyrelserna.

Inslaget av företrädare för allmänna intressen i högskolestyrelserna var

ett omstritt inlag i högskolereformen år 1975. Remissbehandlingen av departementspromemorian har visat att det numera finns en bred uppslutning inom högskoleenheterna kring det nuvarande inslaget av företrädare för allmänna intressen. Dessa företrädare har givit högskoleenheterna en förankring i det omgivande samhället som är av stort värde. Ett stort antal remissinstanser inom universitet och högskolor har uttalat sig positivt om betydelsen härav.

Det är av stor vikt för högskolestyrelsens auktoritet och beslutsförmåga att principerna för dess sammansättning är förankrade inom högskoleenheten. I likhet med bl. a. UHÄ har jag tagit fasta på den breda uppslutning kring de nuvarande styrelserna som kommit till uttryck vid remissbehandlingen. Denna uppslutning är ett avgörande skäl för att jag inte förordar någon annan förändring av högskolestyrelsernas sammansättning än den som rör förvaltningschefens ställning. Jag övergår nu till att behandla denna fråga.

I departementspromemorian förordades att förvaltningschefen inte skall vara självskriven ledamot av högskolestyrelsen utan ersättas av en lärare som företräder verksamheten.

Flertalet remissinstanser har stött detta förslag. Jag anser det också naturligt att markera en något klarare rollfördelning mellan rektor som den främste företrädaren för utbildnings- och forskningsverksamheten och förvaltningschefen som den högste ansvarige för den administrativa och ekonomiska verksamheten. Ett genomförande av promemorians förslag på denna punkt bör enligt min mening bidra till detta. Jag förordar därför att förvaltningschefens självskrivna ledamotskap i styrelsen upphör fr. o. m. den 1 juli 1984.

I styrelsen för lantbruksuniversitetet ingår företrädare för allmänna intressen, företrädare för de anställda och de studerande samt rektor och förvaltningschefen. Eftersom denna styrelse har en annan sammansättning än styrelserna vid högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets område samt rektor och förvaltningschefen är de enda företrädarna för verksamheten förordar jag att förvaltningschefen vid lantbruksuniversitetet även i fortsättningen skall vara ledamot i styrelsen där. Det bör ankomma på regeringen att utfärda föreskrifter om förvaltningschefens ledamotskap.

För närvarande utses företrädarna för allmänna intressen i högskolestyrelserna av de kommuner och landstingskommuner till vilka högskoleenheten är förlagd. Departementspromemorians förslag att de i stället skall utses av regeringen har mött ett betydande stöd i remissopinionen.

Enligt min mening är det viktigt att högskoleenheternas karaktär av i princip nationella institutioner markeras och att representationen för allmänna intressen i styrelserna är bred och allsidig. Jag finner det naturligt att företrädare för allmänna intressen också hämtas utanför de politiska partierna, t. ex. från arbetsmarknadsorganisationerna, näringslivet och kulturområdet. Detta blir knappast fallet med nuvarande ordning. Av

dessa skäl förordar jag att representanterna för allmänna intressen i högskolestyrelserna utses av regeringen. 32 § högskolelagen bör i enlighet härmed upphävas.

Jag vill understryka att det även med denna ändrade ordning för utseende av företrädare för allmänna intressen är självklart att en förankring i närmast berörda kommuner och landsting skall säkras. Enligt min mening finns det också skäl för en viss variation mellan högskoleenheter av olika karaktär när det gäller allmänrepresentationens sammansättning.

Enligt nuvarande ordning är, vid högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde, rektor högskolestyrelsens ordförande om inte regeringen beslutar annat. I departementspromemorian diskuterades en ändring av detta förhållande vid de högskoleenheter som saknar förvaltningschef. Denna tanke har mött kritik vid remissbehandlingen. Flera remissinstanser avstyrker en ändring av nuvarande ordning. Även många av de remissinstanser som anser att rektor av principiella skäl inte bör vara ordförande i styrelsen har anfört att det är olämpligt att i detta avseende göra åtskillnad mellan olika slag av högskoleenheter. Med hänsyn härtill förordar jag inte någon förändring på denna punkt. Jag vill emellertid erinra om att regeringen enligt nuvarande ordning kan besluta om annan styrelseordförande än rektor. Denna möjlighet har använts i några fall, på begäran av berörda högskolestyrelser. Jag utgår från att denna möjlighet prövas av högskolestyrelserna, särskilt vid de minsta högskoleenheterna. Där kan rektors roll som direkt arbetsledare för kanske all personal vara svärförenlig med ordförandeskapet i styrelsen.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att frågan om den verkställande ledningens förhållande till styrelserna för statliga förvaltningsmyndigheter behandlas av den nyligen tillsatta utredningen om statliga myndigheters ledning (dir 1983:43). Resultatet av denna utredning kan ge nya utgångspunkter för överväganden om ordförandeskapet i högskolestyrelserna.

I dessa frågor har jag samrått med chefen för jordbruksdepartementet.

2.3 Planerings- och ledningsorganisation under högskolestyrelserna

Vid genomförandet av högskolereformen fastlades genom beslut av riksdag och regering vilka planerings- och ledningsorgan som skall finnas. Dessa är reglerade genom ganska detaljerade föreskrifter, som är enhetliga för alla högskoleenheter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde med undantag av de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Som jag har berört i det föregående är remissopinionen helt entydig vad gäller behovet av ökad flexibilitet i fråga om den interna organisationen av högskoleenheterna. Genom en minskad uniformitet och ökade möjligheter att anpassa organisationen till skiftande förutsättningar vid och inom olika högskoleenheter bör en effektivare planerings- och ledningsorganisation kunna åstadkommas. Det bör därigenom också gå att minska det totala antalet organ.

Jag förordar att de önskvärda möjligheterna till en mera flexibel organisation skapas genom att högskolestyrelserna ges frihet att välja mellan olika alternativ i fråga om planerings- och ledningsorgan. Jag räknar också med att det skall vara möjligt att minska detaljregleringen i högskoleförordningen i fråga om sammansättningen av olika organ och om sättet att utse ledamöter. Jag övergår nu till att redovisa huvuddragen i en sådan ny organisation.

För planering och ledning av främst utbildningslinjer finns för närvarande linjenämnder. En linjenämnds ansvarsområde kan omfatta en eller flera linjer, ofta även anknyttande enstaka kurser. I vissa fall är en linjenämndsorganisation där varje nämnd täcker en eller ett fåtal linjer ändamålsenlig. I andra fall kan det dock vara mer rationellt att i stället ha ett beslutsorgan med motsvarande uppgifter för ett bredare område. För de fall ansvarsområdet omfattar en hel yrkesutbildningssektor föreslogs i departementspromemorian ett nytt planerings- och ledningsorgan, utbildningsnämnd. Jag anser emellertid att alla väsentliga syften med detta förslag kan uppnås på ett enklare sätt. Visserligen är benämningen linjenämnd något oegentlig för ett sektorstäckande organ. Men samtidigt är enligt min mening skillnaderna i uppgifter för planerings- och ledningsorgan för hela sektorer resp. för enstaka linjer inte så stora att de motiverar att ett nytt slag av organ införs. Högskolestyrelsen bör således kunna inrätta linjenämnder även för ett flertal linjer, t. ex. för hela yrkesutbildningssektorer med anknyttande enstaka kurser.

I vissa fall kan det vara ändamålsenligt att inom en sektor ha dels en linjenämnd med ett brett ansvarsområde, dels linjenämnder för enstaka utbildningslinjer. De senare kan vara lämpliga i första hand för utbildningslinjer som förbereder för väl avgränsade och väl definierade yrkesområden och i de fall linjenämnden även fullgör åligganden som annars ankommer på institutionsstyrelse.

I de fall linjenämnd inrättas för en hel sektor är det särskilt viktigt att nämnden utformar en ändamålsenlig beredningsorganisation. Jag utgår från att detta görs på ett sådant sätt att medverkan från yrkeslivet tillgodoses. I många fall bör emellertid frågor om utbildningens innehåll och uppläggning kunna beredas av berörda institutionsstyrelser inom de ramar linjenämnden ger. Även i en sådan ordning bör det dock vara möjligt att tillgodose en yrkeslivsmedverkan motsvarande den som i dag förekommer på linjenivå. Om sådana särskilda skäl föreligger bör därför högskolestyrelsen kunna besluta att företrädare för yrkeslivet skall medverka när institutionsstyrelse behandlar frågor om den grundläggande utbildningens innehåll och uppläggning. Det bör ankomma på regeringen att utfärda bestämmelser härom.

Också planerings- och ledningsorganisationen för forskning och forskarutbildning bör enligt min mening göras mer flexibel. För närvarande finns en fakultetsnämnd för varje fakultet och högskolregion. Vissa fakulteter

är efter beslut av regeringen indelade i underområden (sektioner). I dessa fall kan förutom fakultetsnämnd finnas sektionsnämnder. Jag anser, i enlighet med vad som förordades i departementspromemorian och som har tillstyrkts av flertalet berörda remissinstanser, att högskolestyrelserna bör ges större frihet att besluta om vilka planerings- och ledningsorgan som skall finnas även i fråga om forskning och forskarutbildning.

Utgångspunkten bör alltså vara den nuvarande, av regeringen föreskrivna fakultetsindelningen. Högskolestyrelsen bör dock kunna besluta att en fakultetsnämnd skall vara gemensam för två eller flera fakulteter. Styrelsen bör också fritt kunna besluta om en indelning av olika fakulteter i sektioner med hänsyn till vad som bedöms ge en lämplig ram för bl.a. planerings- och ledningsuppgifterna. En bindning till just dagens sektionsindelning inom vissa fakulteter är enligt min mening inte nödvändig. Sektionsindelning bör således också kunna förekomma inom fakulteter där den i dag inte finns. För en sektionsindeldad fakultet bör liksom hittills antingen fakultetsnämnd och sektionsnämnder eller enbart sektionsnämnder kunna finnas, allt enligt högskolestyrelsens bestämmande. Det bör också enligt min mening vara möjligt att ha en gemensam sektionsnämnd för två eller flera sektioner, vid olika högskoleenheter eller inom olika fakulteter. Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av vad jag har anfört om sektionsindelning av fakultet.

Inom vissa områden har utbildning och forskning särskilt starka resursmässiga och andra samband. I sådana fall framstår en ordning med skilda planerings- och ledningsorgan som onödigt tungrodd. Den har även kritiserats för att bidra till en onödig åtskillnad mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning.

Jag förordar därför att möjligheter öppnas för högskolestyrelsen att för visst område besluta om att de uppgifter som ankommer på linjenämnd resp. på fakultetsnämnd eller sektionsnämnd i stället skall fullgöras av ett för grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning gemensamt organ, utbildnings- och forskningsnämnd. En föreskrift härom bör införas i högskolelagen.

Utbildnings- och forskningsnämnden måste med hänsyn till sin dubbla roll ges en sammansättning som bygger på en sammanvägning av principerna för sammansättningen av de organ den skall ersätta. Fakultets- och sektionsnämnder består till sin huvuddel av lärare och forskare som ingår i resp. fakultets-/sektionskollegium. Flertalet av dessa skall vara professorer. Företrädare för de anställda och de studerande har rätt att ingå. Vidare kan ingå företrädare för dels forsknings- och utvecklingsarbete utanför högskolan, dels grundläggande högskoleutbildning som saknar representation i fakultetskollegiet, dels allmänna intressen. Linjenämnder består av lärare som företräder verksamheten och, om inte särskilda skäl föranleder annat, företrädare för yrkeslivet. Företrädare för de anställda och de studerande har rätt att ingå.

Jag föreslår i enlighet härmed att i högskolelagen införs en föreskrift av följande innebörd. I utbildnings- och forskningsnämnden skall ingå företrädare för verksamheten och, om inte särskilda skäl föranleder annat, företrädare för yrkeslivet. Företrädare för de anställda och de studerande skall ha rätt att ingå. Dessutom bör kunna ingå företrädare för dels sådant forsknings- och utvecklingsarbete utanför högskolan som har anknytning till nämndens verksamhetsområde, dels allmänna intressen.

Under förutsättning av riksdagens godkännande av detta förslag till lagändring avser jag att föreslå regeringen följande.

Minst hälften av ledamöterna i utbildnings- och forskningsnämnden skall vara lärare som företräder verksamheten. Dessa bör utses på sätt som högskolestyrelsen närmare bestämmer. Omkring hälften av nu berörda ledamöter bör vara professorer och omkring hälften andra lärare än professorer.

Omkring en fjärdedel av antalet ledamöter skall utgöras av företrädare för yrkeslivet. Företrädare för de studerande skall ha rätt att ingå i nämnden och skall då utgöra omkring en fjärdedel. Dessa bör representera såväl studerande i grundläggande utbildning som forskarstuderande. Även företrädare för de anställda skall ha rätt att ingå, och antalet sådana företrädare skall då normalt vara en. I stället för en företrädare för verksamheten eller en företrädare för yrkeslivet bör efter beslut av högskolestyrelsen kunna ingå en företrädare för sådant forsknings- och utvecklingsarbete utanför högskolan som har anknytning till nämndens verksamhetsområde. Under samma förutsättning bör också i nämnden kunna ingå en företrädare för allmänna intressen.

Enligt nuvarande föreskrifter får, om särskilda skäl föreligger, högskolestyrelsen besluta att uppgifter som ankommer på institutionsstyrelse skall handläggas av linjenämnd. Enligt min mening bör denna möjlighet i förenklingssyfte kunna utnyttjas utan att särskilda skäl föreligger. Institutionsstyrelsens uppgifter bör kunna fullgöras också av utbildnings- och forskningsnämnd. I detta fall bör, i likhet med vad som nu gäller för linjenämnd, antalet företrädare för de anställda kunna vara två eller tre.

Jag räknar med att möjligheten att inrätta utbildnings- och forskningsnämnder skall kunna leda till betydande förenklingar inom sådana områden där verksamhets- och ansvarsområdena sammanfaller, t. ex. inom de tekniska högskolorna (motsvarande). Högskolestyrelserna kan här i vissa fall komma att ersätta tre nuvarande beslutsorgan, fakultets- eller sektionsnämnd, linjenämnd och institutionsstyrelse med ett, utbildnings- och forskningsnämnd. Även i fall där styrelserna väljer att göra mindre genomgripande förändringar bör genom den ordning jag förordar betydande rationaliseringar av planerings- och ledningsorganisationen kunna åstadkommas.

En fråga som nära sammanhänger med planerings- och ledningsorganisationen på nivån under högskolestyrelsen gäller det verkställande led-

ningsansvaret för respektive utbildnings- och forskningsområde. Jag anser, i likhet med bl.a. UHÄ, att det är önskvärt att öppna möjligheter att knyta tidsbegränsade uppdrag avseende sådant ledningsansvar – på hel- eller halvtid – till i särskild ordning arvoderade lärare eller forskare. Sådana uppdrag bör naturligen förenas med ordförandeskap i ett eller flera planeringsorgan. Härigenom skulle en betydande avlastning kunna åstadkommas, både av rektor som företrädare för verksamheten och av lärare som nu har del i planeringsansvaret för resp. utbildnings- och forskningsområde. En förbättrad balans mellan de i utbildningen och forskningen direkt verksamma och högskoleenhetens centrala förvaltning skulle också kunna åstadkommas. Jag avser därför att i annat sammanhang ta initiativ till att ett underlag utarbetas för reglering i förordning resp. avtal av sådana ledningsuppdrag.

För uppgifter som ankommer på högskolestyrelsen får denna inrätta en eller flera förvaltningsnämnder. Styrelsen får, med vissa undantag, överlämna ärenden till förvaltningsnämnd. Dessa möjligheter för styrelsen bör bibehållas, även om de förändringar jag har förordat i det föregående i viss utsträckning ändrar förutsättningarna för att inrätta förvaltningsnämnder. Med hänsyn till karaktären av de uppgifter som åvilar förvaltningsnämnder bör emellertid sammansättningen av dessa följa samma principer som gäller för högskolestyrelserna. Jag förordar därför – med stöd av bl. a. de universitetsstyrelser som har inrättat förvaltningsnämnder – att företrädare för allmänna intressen skall ingå i förvaltningsnämnd och utgöra en tredjedel. Företrädare för verksamheten skall likaledes utgöra en tredjedel. Företrädare för de anställda och de studerande skall ha rätt att ingå i förvaltningsnämnd och skall då tillsammans utgöra en tredjedel. Det bör ankomma på regeringen att besluta om sammansättningen av förvaltningsnämnd.

I fråga om institutionsnivån har jag i det föregående redogjort för en ordning enligt vilken företrädare för yrkeslivet om särskilda skäl föreligger skall kunna medverka i institutionsstyrelses arbete med frågor om den grundläggande utbildningens innehåll och uppläggning. Jag har vidare förordat att institutionsstyrelses åligganden skall kunna fullgöras av linjenämnd eller utbildnings- och forskningsnämnd. I övrigt är enligt min mening inte några formella förändringar beträffande institutionsnivån påkallade. Som jag har nämnt inledningsvis är ett övergripande syfte med de förändringar som nu föreslås att skapa bättre betingelser för institutionerna genom att underlätta deras kontakter med den lokala planerings- och ledningsorganisationen.

I detta sammanhang vill jag också understryka vikten av att frågor rörande indelningen i institutioner ägnas uppmärksamhet inom den lokala högskoleorganisationen. Högskolestyrelsens frihet att besluta om institutionsindelningen är ett viktigt lokalt styrinstrument. Denna frihet bör enligt min mening även innebära rätt för styrelserna för mindre högskoleenheter

att besluta att hela enheten skall betraktas som en arbetsenhet. Denna regel gäller redan för de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Högskolestyrelsen har bl. a. ett ansvar för att institutionsindelningen blir sådan att goda betingelser för utbildning och forskning främjas. Alltför små institutioner kan innebära en mindre gynnsam vetenskaplig miljö. De kan också innebära att den samlade administrativa bördan på lärare och forskare blir onödigt stor. Å andra sidan är sammanläggningar av institutioner vilkas verksamheter saknar innehållsmässiga samband knappast ändamålsenliga. Dessa frågor kommer att behandlas närmare inom det projekt rörande resursanvändningen i högskolan som bedrivs inom utbildningsdepartementet.

2.4 Regionstyrelserna

Den regionala organisationen har varit ett av de mera omdiskuterade inslagen i högskolereformen. Remissbehandlingen av departementspromemorian har visat att detta fortfarande är fallet. En majoritet av remissinstanserna inom högskolan accepterar emellertid att den regionala organisationen bibehålls i stort sett oförändrad.

För egen del finner jag att en planering och samordning av utbildning avseende större geografiska områden än de enskilda länen är viktig. Det gäller inte bara högskolans utbildning utan även annan eftergymnasial utbildning, såsom högre specialkurser inom gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning, arbetsmarknadsutbildning och folkhögskoleutbildning. En utveckling har kommit till stånd när det gäller att finna nya former för samverkan mellan olika regionala organ med ansvar för utbildning. I detta sammanhang spelar redan regionstyrelserna i vissa fall en viktig roll. Bl. a. mot denna bakgrund bör frågan om regionstyrelsernas arbetsuppgifter övervägas i ett vidare perspektiv. Jag räknar med att i annat sammanhang kunna återkomma till regeringen i dessa frågor.

Den nuvarande regionindelningen innebär att regionerna är mycket olika till storlek. UHÄ har i sitt remissyttrande särskilt pekat på att Stockholms och Linköpings högskoleregioner har en struktur där regionstyrelsernas samordningsansvar kan ifrågasättas. Det finns enligt min mening skäl att överväga regionindelningen även i andra avseenden. Jag avser därför att i annat sammanhang ta initiativ till att förutsättningarna för en ändrad regionindelning belyses i syfte att åstadkomma en totalt sett mera rationell organisation.

Enligt 31 § högskolelagen skall företrädare för allmänna intressen utgöra omkring två tredjedelar av antalet ledamöter i en regionstyrelse. Vid riksmötet 1980/81 beslöt riksdagen (prop. 1980/81:40, UbU 1980/81:14, rskr 1980/81:128) om ändring i 31 § av innebörd att företrädare för de anställda inom högskolan i regionen inte längre skall ha rätt att ingå i regionstyrelse. Riksdagen medgav samtidigt att avsteg från den fastställda

andelen företrädare för allmänna intressen skulle få göras fram till den löpande mandatperiodens utgång den 30 juni 1983. Detta medgivande har sedermera utsträckts att gälla t. o. m. den 30 juni 1984. Med stöd härav har fr. o. m. den 1 januari 1981, då ändringen av 31 § trädde i kraft, antalet företrädare för allmänna intressen kommit att utgöra omkring tre fjärdedelar av antalet ledamöter.

Erfarenheterna av den sammansättning regionstyrelserna har haft sedan den 1 januari 1981 är genomgående goda. Den bör därför bibehållas. Jag anser i enlighet härmed att 31 § högskolelagen bör ändras så att företrädare för allmänna intressen skall utgöra omkring tre fjärdedelar av antalet ledamöter i en regionstyrelse. Jag anser vidare att en viss variation av regionstyrelsernas storlek med hänsyn till omfattningen av resp. region bör vara möjlig. Därför har jag för avsikt att återkomma till regeringen med förslag till ändring i instruktionen för regionstyrelserna i fråga om antalet ledamöter i dessa.

2.5 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört har inom utbildningsdepartementet upprättats ett förslag till lag om ändring i högskolelagen (1977:218). Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende.

2.6 Vissa frågor om studieorganisation och anslagssystem

Inom vissa områden, främst det humanistiska, svarar utbildningen på linjer endast för en mycket liten del av det totala antalet årsstudieplatser. Det är önskvärt att behoven av längre sammanhängande utbildning av grundläggande karaktär även inom sådana områden i ökad utsträckning tillgodoses genom utbildningslinjer. I departementspromemorian konstaterades att ett utredningsarbete pågår inom UHÄ avseende en ny allmän linje inom det humanistiska området. Vidare förordades att formerna för att inrätta individuella linjer förenklas så att sådana kommer till stånd i ökad utsträckning.

Remissopinionen har bemött dessa förslag positivt. UHÄ redovisar i sitt yttrande ett preliminärt förslag till en humanistisk utbildningslinje. UHÄ kommer att ta ställning till förslaget efter remissbehandling. Jag räknar med att kunna återkomma till frågan i 1985 års budgetproposition. Vad gäller formerna för inrättande av individuella linjer avser jag att senare föreslå regeringen att ge UHÄ i uppdrag att belysa hur olika kombinationer av kurser skall kunna organiseras enklare inom nuvarande studieorganisatoriska ramar. Genom en sådan förenkling bör det vara möjligt att tillgodose sådana önskemål om flerårig utbildning som för närvarande inte rymms inom systemet med utbildningslinjer.

I departementspromemorian berördes också planeringsordningen för

lokala linjer. Sådana inrättas av resp. högskolestyrelse och finansieras av medel anvisade av regionstyrelserna. Tanken i promemorian att även de lokala linjerna bör föras in i utbildningsplaneringen på central nivå har mött positiva reaktioner i remissopinionen. En generell tidsgräns för prövning av lokala linjers ställning i ett fortvarighetstillstånd, som förordades i promemorian, har dock avvisats av flertalet remissinstanser. En sådan ordning bedöms vara alltför rigid.

För egen del anser jag att det är önskvärt att även lokala linjer ingår i de samlade bedömningarna på central nivå. Jag delar uppfattningen hos flertalet remissinstanser att detta bör ske på ett inte alltför formaliserat sätt. Jag räknar med att högskolemyndigheterna på olika nivåer fortsättningsvis i sina förslag till anslagsframställningar eller i yttranden över sådana systematiskt redovisar sina bedömningar rörande såväl planerade som befintliga lokala linjer. På detta sätt bör den önskvärda samordningen med bl. a. planeringen av de allmänna linjerna kunna uppnås på ett smidigt sätt.

Medel för enstaka kurser anvisas för närvarande under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser. Medlen fördelas av regionstyrelserna till högskoleenheterna. Resurserna för utbildning inom enskilda ämnesområden är således beroende dels av utformningen och dimensioneringen av olika utbildningslinjer, dels av fördelningen av medel för enstaka kurser.

En betydande del av nuvarande utbud av enstaka kurser utgörs av grundläggande ämneskurser utan specifik yrkesinriktning eller fortbildnings- och vidareutbildningskaraktär. I flera ämnen utgörs den dominerande delen av basutbudet av utbildning av enstaka kurser. I princip skall enligt intentionerna i högskolereformen flerårig sammanhängande utbildning av grundläggande karaktär, dvs. utbildning för i första hand ungdomsstuderande, ges i form av utbildningslinjer. I realiteten ges emellertid sådan utbildning i betydande mängd inom ramen för enstaka kurser. Särskilt gäller detta inom det humanistiska området, där linjeutbildningen, som jag nyss har nämnt, svarar för en mycket liten andel av det samlade utbildningsutbudet. För att högskoleenheterna skall kunna vidmakthålla en grundutbildning av rimlig omfattning på olika nivåer i vissa ämnen är de således beroende av tilldelning av medel för enstaka kurser. Detta förhållande torde bestå även om behoven av flerårig utbildning i ökande utsträckning kan komma att tillgodoses med utbildningslinjer.

I departementspromemorian konstaterades att det finns ett antal ämnen, vilkas utveckling och fortlevnad i grundutbildningssammanhang – nationellt eller vid en viss högskoleenhet – inte i tillräcklig omfattning garanteras av att de ingår i linjeutbildning. I många fall är dessa ämnen av betydelse för kompetensuppbyggnaden i landet, bl. a. för rekryteringen till forskarutbildningen. Det måste därför ses som ett nationellt intresse att garantera ett basutbud av utbildning inom sådana områden vid någon eller några högskoleenheter. Detta är principiellt sett lika viktigt som att garan-

tera en viss omfattning, inriktning och lokalisering av den grundläggande utbildningen för olika yrken och yrkesområden, dvs. de allmänna utbildningslinjerna. Mot denna bakgrund bör enligt departementspromemorian utbudet av enstaka kurser inom vissa ämnesområden planeras nationellt. En sådan planering saknas i praktiken i dag utöver vad som ligger i beslutet om inrättande av vissa högre lärartjänster. I dessa principiella utgångspunkter har en majoritet av remissinstanserna instämt.

I departementspromemorian skisserades vissa åtgärder med syfte att lösa dessa problem. Dessa åtgärder innebar främst att ett basutbud i berörda ämnen skulle garanteras av riksdag och regering och att resurserna för detta basutbud skulle fördelas direkt till högskoleenheterna som anslagsposter under sektorsanslagen.

Remissbehandlingen har emellertid visat dels att meningarna om hur en ändamålsenlig ordning bör se ut är mycket delade, dels att en uppdelning av anslaget till bl. a. enstaka kurser på det sätt som behandlades i departementspromemorian är såväl principiellt som tekniskt komplicerad. Många av de remissinstanser som förordat en anslagsuppdelning har anfört att en väsentligt större andel av medlen för enstaka kurser bör anvisas direkt till högskoleenheterna än vad som krävs för att garantera berörda ämnens existens och vidareutveckling. Även högskolemyndigheter som har anslutit sig till promemorians syften har uttryckt oro för en ytterligare komplicerande av anslagssystemet. Exempelvis har UHÄ i sitt yttrande påpekat att en anslagsuppdelning kommer att kräva ett omfattande planeringsarbete som inte bör sättas igång om syftet med åtgärden är begränsat.

Jag anser, i likhet med flertalet remissinstanser, att det är angeläget att söka tillgodose de intentioner som kom till uttryck i departementspromemorian. Mot den bakgrund jag har redovisat bör man emellertid enligt min mening i första hand söka uppnå dessa syften med mindre genomgripande och komplicerade åtgärder än en anslagsuppdelning skulle innebära. Jag är således inte beredd att förorda en sådan utan att det belysts att den inte leder till ökad administrativ belastning och en ytterligare komplicerande av arbetet med budget och medelsfördelning.

Det väsentliga syftet med en förändring är att sådana ämnen, vilkas utveckling och fortlevnad i grundutbildningssammanhang inte i tillräcklig omfattning garanteras av att de ingår i linjeutbildning, blir föremål för övergripande planering på central nivå. Denna planering bör bedrivas i former som är överblickbara och enkla att praktiskt tillämpa. Den mest ändamålsenliga formen härför synes vara att regeringen för resp. högskoleenhet anger för vilka ämnen ett basutbud bör garanteras. Detta bör göras på ett sätt som ansluter till vad som gäller lokaliseringen av allmänna utbildningslinjer, i en årligen prövad särskild förteckning (en "minikrysslista").

En utgångspunkt för utformningen av en sådan förteckning bör vara förekomsten av fasta resurser för såväl grundläggande utbildning som

forskning och forskarutbildning. Utformningen av förteckningen måste vidare grundas på en analys av de allmänna utbildningslinjernas uppläggning, dimensionering och lokalisering. De ämnen som i betydande utsträckning ingår i allmänna linjer får genom de resurser som anvisas via sektorsanslagen underlag för en basorganisation. Det är i de fall sådana resurser inte står till buds för ett ämne eller då de är så små att de inte ger underlag för den minsta basorganisation som bedöms vara nödvändig för att grundläggande utbildning i ämnet skall kunna bedrivas vid resp. enhet, som det bör övervägas att föra upp ett ämne på den särskilda förteckningen. Innebörden härav bör vara att högskoleenheten garanteras de resurser som krävs för att vidmakthålla en basorganisation. Omfattningen av en sådan minimiorganisation får prövas i det enskilda fallet. En utgångspunkt bör vara att basorganisationen skall ge underlag för ett regelbundet utbud av kurser på såväl grundläggande som fördjupad nivå.

Den särskilda förteckningen jag här har förordat bör för regionstyrelserna innebära ett åliggande att fördela medel så att kurser på olika nivåer i angivna ämnen skall kunna ges med rimlig periodicitet. För högskoleenheterna bör den innebära ett motsvarande åliggande att ge sådana kurser. Det bör närmare övervägas i vad mån vägledande uttalanden också bör göras beträffande den ungefärliga dimensioneringen av utbildningen i resp. ämne som skall anses svara mot basutbudet.

Ett viktigt syfte med en förändrad planeringsordning bör vara att underlätta den prioritering och profilering som är nödvändig i fråga om fördelningen av utbildningsresurser i olika ämnen mellan högskoleenheter. En sådan arbetsfördelning är angelägen med hänsyn såväl till det kärva ekonomiska läge som råder och kan förutses som till behovet av att garantera institutioner med god vetenskaplig miljö. Att högskolan skall upprätthålla kompetensen även inom ett antal "småämnen" är ett nationellt intresse. Däremot är det knappast möjligt att garantera en fortsatt verksamhet inom alla ämnen på alla orter där de förekommer i dag. En fördelning av ansvaret för att upprätthålla denna kompetens mellan i första hand universitetet bör därför göras. Det finns enligt min mening skäl att i samband med utarbetandet av en särskild förteckning enligt de riktlinjer jag nyss har redovisat överväga en koncentration av resurserna för de mindre ämnena till ett sådant antal orter per ämne att livskraftiga institutioner garanteras. I den forskningspolitiska proposition som kommer att föreläggas riksdagen våren 1984 avser jag att i ett mera allmänt perspektiv behandla frågan om arbetsfördelningen mellan högskoleenheterna i fråga om forskning och forskarutbildning.

Den planeringsordning jag förordar innebär sammanfattningsvis följande. De ämnen i vilka den grundläggande utbildningens fortbestånd är beroende av tilldelning av medel för enstaka kurser bör identifieras i enlighet med de kriterier jag har redovisat tidigare. Lokaliseringen av sådana ämnen bör övervägas i ett nationellt perspektiv, och de högsko-

leenheter anges där utbildning i resp. ämne bör garanteras. Med detta sätt att avgränsa de ämnen som bör beröras av en förändrad planeringsordning kommer avgränsningen att förändras över tiden, med hänsyn till att den blir beroende av bl. a. de allmänna utbildningslinjernas innehåll, dimensionering och lokalisering. Det innebär att förteckningen över ämnen och orter som skall omfattas av det på detta sätt garanterade basutbudet måste prövas i det årliga budgetarbetet.

Jag avser att föreslå regeringen att ge UHÄ ett uppdrag att i anslagsframställningen för budgetåret 1985/86 redovisa underlag för en förändrad planeringsordning i enlighet med vad jag har förordat i det föregående. Jag räknar med att det skall vara möjligt att tillämpa den nya ordningen fr. o. m. budgetåret 1985/86. Frågan om en eventuell uppdelning av anslaget till bl. a. enstaka kurser behöver, som jag tidigare har berört, ytterligare belysas. Det nu nämnda uppdraget till UHÄ bör därför också innefatta en belysning av förutsättningarna för och konsekvenserna av en sådan uppdelning. Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av vad jag nu har anfört om planeringsordning för vissa enstaka kurser.

En ny planeringsordning för vissa enstaka kurser bör också kunna ge bättre förutsättningar för fördelningen av resurser för fortbildning och vidareutbildning mellan olika högskoleregioner. Denna fråga har bl. a. uppmärksamats i de senaste årens budgetarbeten. Jag avser att föreslå regeringen att ge UHÄ i uppdrag att belysa även denna fråga.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. anta det inom utbildningsdepartementet upprättade förslaget till lag om ändring av högskolelagen (1977:218),
2. godkänna vad jag har anfört om förslag till anslagsframställning för forskning och forskarutbildning,
3. godkänna vad jag har anfört om sektionsindelning av fakultet,
4. godkänna vad jag har anfört om planeringsordning för vissa enstaka kurser.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av departementspromemorian (DsU 1983: 6) Högskolans institutionella organisation samt sammanställning av remissyttrandena över den

En departementspromemoria (DsU 1983: 6) Högskolans institutionella organisation har utarbetats inom utbildningsdepartementet. Den har remissbehandlats. Yttranden har avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), Sveriges lantbruksuniversitet, universitets- och högskoleämbe- tet (UHÅ) efter hörande av samtliga regionstyrelser och högskoleenheter, forskningsrådsnämnden, skolöverstyrelsen (SÖ), Svenska kommunför- bundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), Sveriges Industriförbund, Svenska Läkaresällskapet samt länssty- relserna i Gotlands, Hallands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Malmö- hus, Norrbottens, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västerbottens, Västmanlands och Östergötlands län.

4¹ Den lokala högskoleorganisationen

4.1 Allmänt

4.1.1. Problem med nuvarande organisation

Departementspromemorian:

En ofta återkommande kritik mot planerings- och ledningsorganisa- tionen på lokal nivå har varit att organisationen är alltför uniform. Den nuvarande ordningen leder till ett alltför flitigt sammanträdande – samma frågor kan behandlas på flera nivåer i den lokala organisationen. Dessutom skiljs grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning åt i organi- sationen.

Remissinstanserna:

Det saknas enligt UHÅ stöd för att påstå att förvaltningsapparaten inom högskolesektorn skulle ha växt till snabbare än inom andra sektorer. Den tillväxt som kan konstateras beror framför allt inte på högskolans uppbygg- nad och regelsystem utan snarare på den generella lagstiftningen, bl.a. inom det arbetsrättsliga området. Högskolan behöver nu arbetsro och UHÅ anser det därför riktigt att som föreslås i promemorian begränsa sig till vissa justeringar inom nuvarande organisation.

Universiteten och de tekniska högskolorna instämmer i stort i kritiken av nuvarande organisation och välkomnar möjligheten till förenklingar av den lokala organisationen samtidigt som man varnar för en mer genomgri- pande omorganisation. De flesta mindre högskoleenheterna är däremot av den åsikten att nuvarande organisation i stort sett fungerar väl.

Flera remissinstanser, bl.a. universiteten i Stockholm och Göteborg samt regionstyrelserna för Stockholms och Umeå högskoleregioner anser att frågan om organisatoriska förändringar fått för stark dominans de

¹ Indelningen i avsnitt ansluter till indelningen i promemorian

senaste åren. Ätminstone en del av högskolans beslutsproblem hänger samman med den uniforma organisationen menar RRV, SACO/SR och SFS.

TCO kan inte acceptera kritiken som skäl att förändra organisationen. Behov av förändringar bör istället diskuteras mot bakgrund av reformens målsättningar och de gångna årens erfarenheter samt de krav som framöver kommer att ställas på högskolan.

4.1.2 Principiella utgångspunkter för förändringar

Departementspromemorian:

Den åtgärd som ter sig mest angelägen är att ytterligare öka flexibiliteten och möjligheterna till anpassning av organisationen efter högskoleenheter-
nas skiftande förutsättningar. Målsättningen bör vara att minska det totala antalet planerings- och ledningsorgan.

Remissinstanserna:

En enig remissopinion ställer sig positiv till en ökad flexibilitet. Många högskoleenheter påpekar att man redan t.ex. drastiskt minskat antalet linjenämnder.

SACO/SR betonar att inflytandet för bl.a. yrkeslivets företrädare inte får äventyras, då antalet lokala planeringsorgan minskas.

4.2 Högskolestyrelserna

4.2.1 Högskolestyrelsernas roll

Departementspromemorian:

Ett medel att nå ökad flexibilitet och anpassning av organisationen till lokala förutsättningar är att ge högskolestyrelserna ökade befogenheter att besluta om resp. högskoleenhetens planerings- och ledningsorganisation.

Remissinstanserna:

Samtliga remissinstanser tillstyrker detta förslag. Flertalet poängterar därvid värdet av en stark högskolestyrelse med ett samlat ansvar för all verksamhet vid högskoleenheten. Framhävandet av högskolestyrelsens ledande roll får dock inte leda till en recentralisering lokalt, menar UIHÄ.

Vilka organ som får finnas, de olika organens sammansättning med avseende på vilka kategorier som skall ingå samt proportionerna dem emellan bör regleras, menar universitetet i Stockholm, högskolan i Örebro, regionstyrelsen för Uppsala högskoleregion och statskontoret. Enhetligheten i det svenska högskoleväsendet betonas bl.a. av universitetet i Stockholm och högskolan i Sundsvall/Härnösand, som menar att den grundläggande funktionella strukturen bör vara likartad inom samtliga högskoleenheter. Ett flertal remissinstanser, karolinska institutet, universitetet i Uppsala, Chalmers tekniska högskola, högskolorna i Jönköping, Skövde och Luleå, regionstyrelsen för Linköpings högskoleregion, RRV, Landstingsförbundet och lantbruksuniversitetet förespråkar dock en hög grad av lokal frihet.

4.2.2 Högskolestyrelsens uppgifter

Departementspromemorian:

Högskolestyrelserna skall i förekommande fall avge anslagsframställning även i fråga om forskning och forskarutbildning. Fakultets- eller sektionsnämnds förslag till högskolestyrelsen skall bifogas styrelsens anslagsframställning.

Remissinstanserna:

En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker att högskolestyrelsen får samma ansvar för forskning och forskarutbildning som den idag har för grundutbildning.

Enligt *UHÄ:s* mening bör detta inte medföra någon reell förändring av fakultets- och sektionsnämndens ansvar för forskning och forskarutbildning inom sina områden.

Universitetet i Uppsala påpekar att högskolestyrelsen redan idag fattar alla lokala beslut om verksamhetens inriktning, omfattning och resurser för det närmast följande budgetåret. Den har också ansvar för samordningen och den långsiktiga planeringen av lokaler, utrustning och inredning. I och med att fakultetsnämndernas förslag förutsätts i sin helhet bifogas styrelsens förslag, blir skillnaden mot dagens situation i praktiken inte dramatisk. Farhågorna hos vissa fakultetsnämnder att deras bedömningar kommer att ges mindre vikt än idag synes därför överdrivna menar universitetet.

Universitetet i Stockholm, karolinska institutet, högskolan i Örebro, universitetet i Lund, Chalmers tekniska högskola, regionstyrelsen för Stockholms högskoleregion, SAF och Industriförbundet finner däremot att nuvarande ordning där fakultetsnämnderna avger anslagsframställning direkt till UHÄ bör bibehållas. En majoritet av fakultetsnämnderna är också för en sådan ordning. *Högskolan i Örebro* menar att det är olyckligt om forskningsanknytningsfrågorna för högskolor utan fasta forskningsresurser kommer att behandlas och prioriteras tillsammans med resp. universitets egen grundutbildning samt dess forskning och forskarutbildning.

4.2.3 Högskolestyrelsernas sammansättning och storlek

Departementspromemorian:

Vid högskoleenheter med förvaltningschef bör rektor vara högskolestyrelsens ordförande medan vid högskoleenheter utan förvaltningschef rektor bör ingå i styrelsen utan att vara ordförande.

Remissinstanserna:

En majoritet av remissinstanserna förespråkar att någon åtskillnad inte skall göras mellan olika slags högskoleenheter. *UHÄ* finner att förslaget rimmar illa med det i promemorian redovisade behovet att stärka rektorsämbetets ställning. Det finns inte heller anledning enligt *UHÄ* att nu – i avvaktan på resultaten av den av regeringen initierade utredningen om verkschefernas ställning – gå ifrån principen att kombinera befattningarna som chef och ordförande. Om särskilda skäl föreligger bör naturligtvis som hittills någon annan än rektor utses till ordförande i styrelsen.

Genomförs förslaget kommer enligt *högskolan i Växjö* skillnaden mellan högskoleenheter med och utan fast forskningsorganisation att ytterligare accentueras med en reell framtida indelning i A- och B- högskolor.

Departementspromemorian:

Företrädare för allmänna intressen i högskolestyrelserna bör utses av regeringen eller på sätt regeringen i varje enskilt fall bestämmer. Kommuner, landsting, arbetsmarknadsorganisationer och politiska partier bör komma ifråga som nomineringsorgan.

Remissinstanserna:

Förslaget tillstyrks av nästan samtliga remissinstanser.

För högskoleenheter med rikstäckande funktioner, universitet och fackhögskolor, vore det enligt *högskolan i Eskilstuna/Västerås* olyckligt om allmänföreträdarna utses endast av landsting och en kommun. Förslaget att regeringen skall utse företrädare kan enligt *universitetet i Lund* underlätta en differentierad och balanserad representation. Det är vidare viktigt att högskolestyrelsen genom sina allmänrepresentanter tillförs så stor kompetens som möjligt. *Tekniska högskolan i Stockholm, högskolorna i Jönköping och Karlstad, SFS* och *länsstyrelsen i Värmlands län* föreslår att kretsen nomineringsorgan vidgas till att omfatta även ett antal branschorganisationer, IVA, forskningsråden, myndigheter och andra offentliga organ och, som promemorian föreslår, arbetsmarknadsorganisationer och politiska partier. Nomineringen bör enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* ske på länsnivå medan *länsstyrelsen i Kalmar län* föreslår delat inflytande mellan regering och landsting/kommun.

Danshögskolan, högskolan i Östersund och *länsstyrelserna i Jönköpings, Västerbottens och Östergötlands län* är måna om att den regionala anknypningen inte går förlorad.

Departementspromemorian:

Enligt promemorian skisseras tre modeller för högskolestyrelsernas sammansättning. I alternativen 1 och 2 föreslås företrädare för allmänna intressen vara i knapp majoritet. I alternativ 3 bevaras styrelsernas nuvarande storlek och vid de större högskoleenheterna ersätts förvaltningschefen som styrelseledamot av en vald verksamhetsföreträdare.

Remissinstanserna:

En majoritet av remissinstanserna inom högskolan avstyrker förslaget att företrädare för allmänna intressen skall utgöra en knapp majoritet. Ett ökat antal allmänföreträdare skulle kanske stärka förankringen i det omgivande samhället men det förefaller enligt *UHÄ* föga sannolikt att besparingar skulle bli lättare att genomföra med en majoritet av troligtvis lokala politiker i styrelserna. *Universitetet i Lund* och *Göteborg, högskolan i Karlstad, SACO/SR* och *SFS* anför, att de inte kan instämma i att ett starkt samhällsinflytande i styrelserna skulle öka högskolans effektivitet eller att företrädare för verksamheten själva är oförmögna att organisera högskolan i resursknappa situationer.

Flera remissinstanser tillstyrker alternativ 3 eller förordar att styrelsen skall bibehålla nuvarande sammansättning. Det är enligt *UHÄ:s* mening viktigt att principerna för sammansättning av styrelsen har förankring inom högskoleenheterna. *UHÄ* förordar mot bakgrund av remissopinionen att sammansättningen i stort sett blir oförändrad. Erfarenheterna av nuvarande styrelsesammansättning anses vara goda. *Statskontoret* och *RRV* förordar att fortsatta överväganden om en förändring av högskolestyrelsens sammansättning sker i den aviserade utredningen om lekmannastyrelsernas uppgifter.

Några remissinstanser förordar alternativ 2, dvs. en styrelse med ett mindre antal ledamöter och minskad representation för anställda och studerande. I motiveringarna för en knapp majoritet av allmänföreträdare betonar *regionstyrelsen för Umeå högskoleregion, TCO, LO, länsstyrelserna i Jönköpings, Norrbottens, Södermanlands och Västerbottens län* värdet av att högskolestyrelserna tillförs kontakter med breda samhällsin-

tressen. *Lantbruksuniversitetet*, som i styrelsen redan nu har majoritet av allmänföreträdare menar att erfarenheterna av denna styrelsesammansättning är mycket goda.

Regionstyrelsen för Linköpings högskoleregion och *Landstingsförbundet* poängterar att det är väsentligt att ett politiskt ansvar kan utkrävas. Därvid erinrar Landstingsförbundet liksom *länsstyrelsen i Malmöhus län* om att styrelsen för verksamheten inom den kommunala delen av högskolan sedan 1977 utgörs av parlamentariskt sammansatta nämnder och att erfarenheterna av detta är positiva.

Flera remissinstanser som tillstyrker en majoritet av allmänföreträdare uttalar sig inte för något alternativ eller presenterar egna alternativ.

Departementspromemorian:

Vid de större högskoleenheterna kan förvaltningschefen ersättas som styrelseledamot av en vald verksamhetsföreträdare.

Remissinstanserna:

En majoritet av de remissinstanser, som kommenterat förslaget om att förvaltningschefen inte skall vara självskriven ledamot av högskolestyrelsen tillstyrker detta. *UHÄ*, i likhet med några högskoleenheter, pekar dock på möjligheten att ge förvaltningschefen möjlighet att utses som företrädare för verksamheten.

Högskolan i Eskilstuna/Västerås, universitetet i Umeå och *SFS* understryker det positiva i att göra en klarare avgränsning mellan styrelsens och rektorsämbetets roll. Förvaltningschefen får en renodlad roll som verkställande tjänsteman och rektorsämbetets ställning stärks.

Tekniska högskolan i Stockholm anser det inte nödvändigt men praktiskt att förvaltningschefen är ledamot av styrelsen. Förvaltningschefen är inte utsedd för en begränsad tidsperiod och representerar därför en kontinuitet i styrelsearbetet.

De principiella invändningar som kan anföras mot att förvaltningschefen är självskriven ledamot av styrelsen, uppvägs enligt *universitetet i Stockholm* och *regionstyrelsen för Stockholms högskoleregion* av de beprövade fördelarna med nuvarande system. Den balans som man avsåg att skapa genom att såväl rektor som förvaltningschef blev ledamöter i styrelsen kommer att rubbas och förslaget förefaller onödigt tycker *universitetet i Uppsala*.

4.2.4 Rektorsämbetets roll

Departementspromemorian:

Högskoleförordningen bör ses över vad avser ansvarsfördelningen mellan styrelse och rektorsämbete samt mellan rektor och förvaltningschef. Styrelsen skall hantera principiella och eljest väsentliga frågor medan i andra ärenden självständiga befogenheter skall tillkomma rektorsämbetet. Vidare bör en avgränsning göras av rektors roll som enhetens främste företrädare och förvaltningschefens som dess ledande verkställande tjänsteman.

Remissinstanserna:

Ett flertal remissinstanser tillstyrker promemorians förslag.

UHÄ och *universitetet i Lund* finner att nuvarande ordning, där arbetsfördelningen kan bestämmas lokalt, fungerat bra och finner därför ingen

anledning till förändring. Rektorsämbetet bör enligt *SACO/SR* även i fortsättningen ha samma konstruktion och arbetsfördelning som f. n., dvs. ärendena avgörs av rektor i närvaro av förvaltningschefen.

4.4 Planerings- och ledningsorganisationen under högskolestyrelsen

4.4.3 Modell 1: Sektorsövergripande planeringsorgan och i vissa fall linjenämnder

Departementspromemorian:

Inom högskoleenheter med utbildning inom flera yrkesutbildningssektorer och ett stort och kanske heterogent linjeutbud inom varje sektor finns behov av sektorsövergripande planerings- och ledningsorgan. I promemorian föreslås inrättandet av sådana organ med benämningen utbildningsnämnder och med företrädare för verksamheten, för de studerande och de anställda och för yrkeslivet. Under utbildningsnämnderna skall högskolestyrelsen permanent eller tillfälligt kunna inrätta linjenämnd för en eller flera linjer med samma sammansättning som utbildningsnämnderna.

Remissinstanserna:

En majoritet av de remissinstanser som kommenterat förslaget tillstyrker utbildningsnämnder och linjenämnder under utbildningsnämnder. Remissinstanserna påpekar det stora värdet i den ökade lokala friheten för högskolestyrelsen att besluta om den interna planerings- och ledningsorganisationen under högskolestyrelsen, vilket ger goda möjligheter till administrativa rationaliseringar och ökad effektivitet. Att enstaka kurser hanteras i anslutning till linjeutbildning ses också som värdefullt. *Högskolorna i Falun/Borlänge, Kristianstad, Luleå och Sundsvall/Härnösand* framhåller att de redan prövat den föreslagna organisationen med sektorsövergripande ledningsorgan och har goda erfarenheter av den.

Kommunförbundet motsätter sig organisatoriska förändringar som går ut över linjenämnderna såvida inte garantier ges för att yrkeserfarenhet och användarintressen tillgodoses i minst samma utsträckning som f. n.

TCO är kritiskt till tanken på utbildningsnämnder eftersom en sådan konstruktion skulle försvaga yrkeslivskontakterna.

4.4.4 Modell 2: Linjenämnd

Departementspromemorian:

För vissa högskoleenheter saknas behov av sektorsövergripande planeringsorgan. För dessa är den nuvarande modellen med linjenämnder den mest ändamålsenliga. Högskolestyrelsen förutsätts själv handha samordnings-, resursfördelnings- och prioriteringsfrågor medan för linjenämnden innehållsfrågorna förutsätts stå i centrum. Utgångspunkten bör vara att varje nämnds ansvarsområde skall omfatta ett mindre antal nära besläktade linjer eller en enskild linje. En linjenämnd för ett något större antal linjer skall kunna inrättas. Tillfälliga informella samrådsgrupper för frågor om utveckling av en enskild linje bör kunna tillsättas av linjenämnden.

Remissinstanserna:

Ett fåtal remissinstanser uttalar sig om alternativet med linjenämnder.

Inom sektorer med splittrad verksamhet torde det enligt *högskolan i Karlstad* vara mer ändamålsenligt med linjenämndsmodellen. För *högskolan i Östersund* del konstateras att nuvarande linjenämndsorganisation – en för varje linje – fungerar relativt väl.

SACO/SR menar att basen för planerings- och ledningsorganisationen under högskolestyrelsen bör vara linjenämnder, omfattande en eller några få närbesläktade linjer och till dessa anknutna enstaka kurser. En sådan linjenämndsorganisation är nödvändig om linjenämnderna skall ha funktionen att planera och styra utbildningarna och inte endast att fördela resurser. Yrkeslivsföreträdarnas möjligheter till aktiv medverkan måste bevaras och förbättras.

RRV anser att en linjenämnd inte bör inrättas enbart för att syssla med det utbildningsmässiga innehållet i en linje. Utbildningens innehåll måste alltid kopplas till ansvar för ekonomi och resursanvändning.

Linjenämnderna bör enligt *TCO* få ett mer direkt budgetansvar och ett uttalat ansvar för innehållet i enstaka kurser. Permanenta linjenämnder med ansvar för en eller ett fåtal linjer kan inte avvaras liksom linjenämnder för linjer med mindre klar yrkesinriktning där kontakten med yrkeslivet bör kännas särskilt angelägen. Vidare framhåller *TCO* att garanti måste skapas för att utvecklingen av enstaka kurser sker under kontakt med yrkeslivets företrädare.

Utöver de modeller som kan komma att anges i högskoleförordningen bör enligt *universitetet i Lund* högskolestyrelsen få rätt att i särskilda fall inrätta beslutande organ för viss uppgift.

4.4.5 Planerings- och ledningsorganisation för forskning och forskarutbildning

Departementspromemorian:

Högskolestyrelsen föreslås få frihet att besluta om indelning av fakultet i sektioner. Högskolestyrelsen skall kunna inrätta för två eller flera fakulteter gemensam fakultetsnämnd efter mönster av t. ex. forskningsrådsindelningen.

Remissinstanserna:

Flera remissinstanser uttalar sig positivt för en flexiblare fakultets- och sektionsindelning anpassad till lokala behov.

Flera remissinstanser tillstyrker utan ytterligare kommentar förslaget om gemensam fakultetsnämnd.

4.4.6 Möjlighet till gemensamt planerings- och ledningsorgan för grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning

Departementspromemorian:

Högskolestyrelsen skall kunna inrätta utbildnings- och forskningsnämnd, ett gemensamt planerings- och ledningsorgan för grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning inom visst område. Denna nämnd ersätter utbildnings-/linjenämnd och fakultets-/sektionsnämnd inom det berörda området. Företrädare för yrkeslivet bör utgöra ca en tredjedel av nämnden. Minst hälften av företrädarna för verksamheten utses av fakultets- eller sektionsskollegiet.

Remissinstanserna:

Ett flertal remissinstanser tillstyrker inrättandet av utbildnings- och forskningsnämnder men poängterar att högskolestyrelsen skall ha stor frihet att utforma sin organisation.

Universitetet i Linköping menar att förslaget om ett gemensamt planerings- och ledningsorgan för grundutbildning och forskning ger förhoppningar om att den nuvarande organisationen skall kunna förbättras och

universitetet i Göteborg avser att överväga förslaget i det fortsatta arbetet med den lokala universitetsorganisationen. En sammanslagning av linjenämnd och fakultets/sektionsnämnd innebär enligt *SACO/SR* i många fall från institutionssynpunkt en förenkling och en möjlighet till helhetssyn på bl. a. resursfrågorna. Skäl för en gemensam nämndorganisation finns även inom det humanistiska området, fortsätter *SACO/SR*. Inför ett eventuellt beslut om sammanslagning av nämnder bör dock en ingående prövning göras, i vilken båda nämnderna hörs, tycker *universitetet i Umeå*.

Den övergripande sektorsnämnden bör enligt *högskolan i Falun/Borlänge* ha ansvaret för den forskning som bedrivs inom sektorn och för dess samordning med grundutbildning dvs. vara en kombinerad forsknings- och utbildningsnämnd.

TCO finner visserligen ett gemensamt planerings- och ledningsorgan för grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning acceptabelt inom juridisk och teologisk fakultet och vissa delar av teknisk fakultet men understryker att forskningsanknytningens viktigaste problem inte löses genom dessa förändringar.

Industriförbundet motsätter sig av kompetensskäl gemensamma nämnder för grund- och forskarutbildning. Enligt förbundet fordras helt olika kompetens för att fatta beslut om utbildningsinriktning och forskningsfrågor.

Beträffande representationen framhåller *tekniska högskolan i Stockholm* och *SFS* att ingen grupp skall ges egen majoritet. Yrkeslivets företrädare bör ges motsvarande ställning som i linjenämnderna anser *kommunförbundet* medan *universitetet i Stockholm* anser att frågan om yrkeslivsföreträdarnas roll och representation bör utredas ytterligare. *Chalmers tekniska högskola* tillstyrker promemorians förslag beträffande verksamhetsföreträdarna.

4.4.7 Förvaltningsnämnder

Departementspromemorian:

I de fall naturliga förvaltningsområden inte täcks av befintliga organ bör särskilda förvaltningsnämnder kunna förekomma även fortsättningsvis. Företrädare för allmänna intressen skall ingå i förvaltningsnämnden.

Remissinstanserna:

Universiteten i Linköping och Lund, som f. n. har förvaltningsnämnder, samt *SFS* anser att erfarenheterna av denna organisation är goda och förespråkar samma organisatoriska lösning framledes. Vid de större universiteten fyller förvaltningsnämnden en viktig funktion genom att avlasta styrelsen, framhåller *SACO/SR*.

SLU, som också inrättat förvaltningsnämnder för att möjliggöra en mer intensiv samverkan inom en ort eller en centrumbildning med flera institutioner, anser det inte meningsfullt att ha med allmänföreträdare och avråder från bindande föreskrifter om detta. *SFS* och *SACO/SR* avvisar också tanken att allmänföreträdare skall kunna ingå i förvaltningsnämnden. *Universiteten i Linköping och Lund* samt *TCO*, *Landstingsförbundet*, *UHÄ* och *regionstyrelsen för Linköpings högskoleregion* tillstyrker förslaget om allmänföreträdare.

4.4.8 Verkställande ledningsfunktion på mellannivå

Departementspromemorian:

För större högskoleenheter föreslås som komplement till rektorsämbetets ledning av verksamheten att ledningsansvar för utbildnings- och/eller

forskningsområden knyts till särskilda uppdrag på heltid eller deltid till vilka lärare förutsätts rekryteras för begränsad tid. Dessa områdesansvariga, som förutsätts vara ordförande i ett eller flera organ på nivån under högskolestyrelserna, skall ge rektor bättre möjligheter att utöva ett kraftfullt ledarskap över enhetens dagliga verksamhet.

Remissinstanserna:

Ett flertal remissinstanser tillstyrker att ledningsansvaret för utbildnings- och/eller forskningsområden knyts till särskilda uppdrag på heltid eller deltid. *Chalmers tekniska högskola* anser t. ex. att dylika organisationsförändringar kommer att förkorta besluts- och handläggningstiden i många ärenden, samtidigt som ledningsorganen får mer tid att ägna åt övergripande frågor och policy-diskussioner. *UIHÄ* finner idéerna väl värda att utreda vidare. Ett sådant ledningsansvar bör enligt *UHÄ* kunna ges även inom andra områden, t. ex. studerandefrågor, lokal- och utrustningsfrågor och forskningsinformation. Författningar eller avtal får inte lägga hinder i vägen för en flexibel lösning av de viktiga ledningsfrågorna inom enheterna.

Helt emot förslaget om lärare som områdesansvariga är *högskolan i Falun/Borlänge*, som menar att sådana områdesansvariga redan finns i utbildningsledarna.

4.4.9 Konsekvenser på institutionsnivå

Departementspromemorian:

Företrädare för yrkeslivet skall kunna efter beslut av högskolestyrelsen ingå i institutionsstyrelse vid behandling av frågor om utbildningens innehåll och organisation.

Remissinstanserna:

Ett lika stort antal remissinstanser tillstyrker som avstyrker promemorian förslag.

En viss tvekan vid tillstyrkandet uttrycker *universitetet i Umeå* och *UHÄ*. Universitetet menar att denna möjlighet bör utnyttjas med restriktivitet. *UHÄ* förordar att institutionsstyrelserna, när så befinns lämpligt och möjligt till sig knyter expertis från yrkeslivet men är mycket betänksamt inför de praktiska konsekvenserna av en ordning där institutionsstyrelserna i vissa frågor skulle få externt rekryterade ledamöter.

Olika skäl till avstyrkande nämns. Flera remissinstanser, *Chalmers tekniska högskola*, *högskolorna i Karlstad* och *Luleå* och *SFS*, är positiva till yrkeslivsrepresentanter i nivån ovanför institutionerna men inte i institutionsstyrelserna. Man pekar på karaktären på institutionsstyrelsernas arbetsuppgifter, som talar för att endast anställda och studerande vid institutionen bör ingå. *SACO/SR* motsätter sig att allmänföreträdare och yrkeslivsrepresentanter ingår i verkställande organ under högskolestyrelsen.

Departementspromemorian:

I de fall en utbildningslinje eller en sektor helt eller i huvudsak motsvarar en institution skall högskolestyrelsen kunna besluta att institutionsstyrelsens uppgifter helt eller delvis skall handläggas av linjenämnd, sektionsnämnd eller utbildnings- och forskningsnämnd.

Remissinstanserna:

Samtliga remissinstanser som kommenterar detta förslag, med undantag

av *universitetet i Linköping*, tillstyrker förslaget. *Högskolan i Jönköping* påpekar t. ex. att det är rationellt och naturligt speciellt vid de mindre högskoleenheterna. Genom sammanslagning av institution och linjenämnd bör enligt *högskolan i Gävle/Sandviken* resurser kunna frigöras för viktiga- re ändamål.

Universitetet i Linköping menar däremot att planeringsorgan inte skall fullgöra uppgifter som bör ankomma på institutionsstyrelse. Det är olyckligt om planerings- och driftfrågor sammanblandas i allför hög grad. Bl. a. är det av värde att diskussioner om utveckling av en utbildning i viss mån kan frikopplas från institutionens förutsättningar vid en viss tidpunkt och att en friare diskussion kan föras.

5 Den regionala organisationen

5.1 Regionstyrelsernas roll

Departementspromemorian:

Regionstyrelserna bör även fortsättningsvis kunna spela en viktig roll för sådan utbildningsplanering där de regionala utgångspunkterna står i centrum. I ett längre tidsperspektiv bör övervägas att vidga regionstyrelsernas ansvar också utanför högskolan till att avse olika slag av fortbildning och vidareutbildning samt yrkesinriktad utbildning ovanför gymnasieskolans linjesystem.

Remissinstanserna:

Flera remissinstanser anser att frågan om regionstyrelsernas ansvar skall vidgas i ett längre perspektiv behöver utredas. *SÖ* påpekar att endast ansvaret för sådana kurser som är parallellutbildningar till kurser inom högskolan och som vänder sig till samma målgrupper behöver utredas. Länsstyrelsernas uppdrag att medverka i planeringen av den yrkesinriktade utbildningen i länen bör bearbetas vidare, anser *SÖ*, som också påpekar att utbildningshuvudmännens ställningstagande i fråga om de lokala utbildningsbehoven måste väga tyngre än administrativa samordningsvinster.

Regionstyrelsen för Uppsala högskoleregion föreslår att regionstyrelsernas ansvar vidgas till att omfatta *all* utbildning ovanför den reguljära utbildningen i gymnasieskolan.

I motiveringarna till ett avstyrkande av regionstyrelsernas vidgade ansvar dominerar åsikten att en ökad planeringssamverkan måste ske på länsnivå. *Högskolan i Kalmar* påpekar t. ex. att länsstyrelse, länsarbetsnämnd, länskolnämnd, utvecklingsfond och företagargorganisationer utgör naturliga samarbetsparter för högskolan. Dessa organ kan bilda planeringsgrupperingar tillsammans med angränsande län utan att för den skull nya formaliserade organ bildas. Promemorians förslag kommer enligt *högskolan i Örebro* troligtvis att medföra mer byråkrati samt ökade kostnader för administration. Den regionala samordningen kommer inte att kunna ersätta det lokala samrådet.

Högskolan i Luleå menar att behovet av ett regionalt samordningsorgan för främst fortbildning och vidareutbildning och annan yrkesinriktad utbildning kan tillfredsställas i andra former.

Länsstyrelsen i Södermanlands län understryker att regionstyrelserna för närvarande saknar personella resurser och sakkunskap att hantera utbildningsfrågor utanför högskoleområdet. Innan definitiv ställning tas i

denna fråga bör enligt länsstyrelsen resultatet av två statliga åtgärder inom utbildningsplaneringen avvaktas. Det ena är försöksverksamheten med samplanering av högre specialkurser i gymnasieskolan och enstaka kurser i högskolan i fem län, det andra är det tidigare nämnda regeringsuppdraget till länsstyrelserna angående planering av yrkesinriktad utbildning.

5.2 Regionstyrelsernas uppgifter

Departementspromemorian:

Regionstyrelsernas planeringsfunktion bör renodlas så att deras ansvarsområde i första hand kommer att omfatta allmän utbildningsplanering med regionala utgångspunkter, fortbildning- och vidareutbildning samt mindre permanent utbildning med anknytning till regionens arbetsmarknad. Vidare bör regionstyrelsernas planeringsfunktion förstärkas på bekostnad av styrnings- och medelsfördelningsfunktionerna.

Remissinstanserna:

Ett flertal remissinstanser tillstyrker en renodling av regionstyrelsernas planeringsfunktioner enligt promemorians förslag.

TCO påpekar dock att en renodling av planeringsfunktionen inte får innebära att uppgifter att främja ett nära samband mellan forskning och grundläggande högskoleutbildning flyttas från regionstyrelserna. Enligt *TCO*'s uppfattning ger den nuvarande ordningen vissa garantier för att en utveckling av forskningsanknytningen sker vid de mindre högskolorna och för de nya högskoleutbildningarna under skilda huvudmannaskap. Särskilt stor betydelse torde regionstyrelsernas stöd ha för den kommunala högskoleutbildningen.

Regionstyrelserna och *Landstingsförbundet* menar att regionstyrelserna måste få bättre besluts- och styrmöjligheter. Planeringsorgan som saknar styrmedel i form av resurser att fördela eller beslutsbefogenheter har i allmänhet svårt att utöva något reellt inflytande.

Flera remissinstanser pekar på regionstyrelsernas stora betydelse vid genomförandet av högskolereformen och för de små högskolornas uppbyggnad. Regionstyrelserna har viktiga uppgifter beträffande YTH-planering, forskningsanknytning, planering av överbyggande kurser, distanskurser, decentraliserade kurser m. m. *Länsstyrelsen i Gotlands län* framhåller vikten av att det finns en samtalspartner med samordnande funktion i det stora fältet av utbildningar och utbildningsanordnare i Stockholm. Vidare menar länsstyrelsen att regionstyrelsen dessutom allmänt torde vara bättre skickad än de enskilda högskolorna och institutionerna att i ett större helhetsperspektiv beakta arbetsmarknadsmässiga och regionalpolitiska synpunkter vid beslut om förläggning av utbildning. *UHA* menar att ämbetet inte har någon anledning att nu föra fram något förslag till genomgripande förändring av den regionala organisationen.

Regionstyrelsernas arbetsuppgifter på kort och lång sikt är helt beroende av frågan om regionstyrelsernas existens. Många remissinstanser – *universitetet i Stockholm*, *tekniska högskolan i Stockholm*, *karolinska institutet*, *universitetet i Uppsala*, *högskolan i Falun/Borlänge*, *universitetet i Lund*, *högskolan i Kalmar*, *högskolan i Växjö*, *högskolan i Luleå*, *statskontoret*, *RRV*, *SACO/SR*, *LO*, *SAF*, *SFS*, *Industriförbundet*, *Landstingsförbundet*, *Svenska läkarsällskapet* samt *länsstyrelserna i Kalmar*, *Kristianstad* och *Norrbottnens län* hävdar att regionstyrelsernas roll bör utredas, att regionstyrelsernas arbetsuppgifter helt eller delvis kan läggas över på

UHÄ, högskoleenheterna och länsorgan eller att regionstyrelserna kan läggas ner.

Mot bakgrund av de senaste årens budgetbehandling av anslaget Regionstyrelserna för högskolan föreslår UHÄ att statsmakterna i samband med prövning av promemorians förslag avväger regionstyrelsernas arbetsuppgifter mot de resurser som kan ställas till förfogande för personal och utredningsverksamhet.

5.3 Regionstyrelsernas sammansättning

Departementspromemorian:

Regionstyrelsernas storlek bör anpassas efter regionernas olika karaktär. Vidare föreslås ett system med gruppuppseanter alternativt att uppseanterna tas bort helt för att därigenom antalet uppseanter skall reduceras.

Remissinstanserna:

En flexibilitet i regionstyrelsernas storlek tillstyrks av flera remissinstanser. Vissa aspekter bör vägas in, enligt *regionstyrelsen för Stockholms högskoleregion*, t. ex. antalet högskolor och ökad representation för näringslivet. Regionindelningen behöver ses över tycker *universitetet i Stockholm*, *högskolan i Jönköping*, *LO* och *länsstyrelsen i Södermanlands län*. UHÄ anser att Stockholms och Linköpings högskoleregioner båda har en struktur där behovet av en regionstyrelses samordningsansvar kan ifrågasättas. UHÄ är berett att med hög prioritet utföra ett eventuellt regeringsuppdrag om den framtida organisationen av Linköpings högskoleregion.

Högskolan i Jönköping samt *regionstyrelserna för Linköpings och Lund/Malmö högskoleregioner* motsätter sig att regionstyrelsernas storlek får variera.

Endast *Chalmers tekniska högskola* tillstyrker ett system med gruppuppseanter eller alternativt att uppseanterna helt tas bort. Den nuvarande ordningen med personliga uppseanter bör enligt flera remissinstanser bibehållas för att garantera en bred representation. *Regionstyrelsen för Göteborgs högskoleregion* anser t. ex. att det är väsentligt att till regionstyrelserna knyta sådana företrädare för allmänna intressen som har en stark förankring och position i de grupperingar de representerar. Det blir då en oundviklig konsekvens att det blir personer som har många andra väsentliga uppgifter och att därmed kollisioner med andra sammanträden inte kan undvikas. Det är därför en absolut nödvändighet med ett fullödigt uppseantersystem, där varje ledamot har ett samarbete och informationsutbyte med sin uppseant. De personliga uppseanterna har, enligt *TCO*, stor betydelse för kontinuiteten.

7 Anslagssystem och studieorganisation

7.1.3 Utgångspunkter för förändringar av nuvarande system

Departementspromemorian:

Utbildningsutbudet i ämnen, som inte får en rimlig basorganisation - nationellt eller vid viss högskoleenhet - garanterad genom linjeutbildning måste planeras nationellt. Under 7.1.5 föreslås att ett basutbud av utbildning i sådana ämnen bör garanteras av statsmakterna i särskild form i en s. k. "minikrysslista".

Remissinstanserna:

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag.

Riksplanering och minikrysslista blir enligt *universitetet i Uppsala* ofrånkomlig för att säkra vissa ämnens fortbestånd i tider av ekonomisk åtstramning. Förslagets betydelse i praktiken beror på hur stort antal kurser, som minikrysslistan för varje enhet kommer att omfatta, menar *universitetet i Göteborg*. Systemet med nationell planering och minikrysslista måste omfatta såväl universitet som små högskolor påpekar *högskolorna i Jönköping, Kristianstad, Skövde och Östersund*. Det får inte innebära ett direkt förbud för andra högskoleenheter att överhuvudtaget anordna sådan utbildning, framhåller *universiteten i Uppsala och Lund, högskolan i Karlstad* och *regionstyrelsen för Göteborgs högskoleregion*. Underlaget till minikrysslistan måste utarbetas i samråd med högskoleenheterna, menar *universiteten i Linköping och Umeå*.

SACO/SR stryker under att i detta sammanhang bör också förslag utarbetas om en koncentration av resurserna för de mindre ämnena, så att kompetensen kan upprätthållas och goda forskningsmiljöer skapas.

UHÄ skisserar två olika modeller och föreslår att ämbetsverket får i uppdrag att utreda båda modellerna, jämföra dem med nuvarande ordning och avge förslag i nästa års anslagsframställning. I *modell 1* upprättas under varje berört sektorsanslag en "krysslista", med angivande av antal årsstudieplatser, över ämnesområden, vars fortbestånd är av nationellt intresse och inom vilka utbildningen skulle kunna läggas ner, om inte medel ställs till förfogande utöver nuvarande medel för linjeutbildning. Berörda högskoleenheter är skyldiga att bedriva utbildning inom dessa ämnesområden upp till den nivå, som erfordras för tillträde till forskarutbildning i motsvarande forskarutbildningsämnen. I *modell 2* upprättas under varje berört sektorsanslag en "krysslista" med angivande av antal årsstudieplatser över sådana forskarutbildningsämnen inom de förutvarande filosofiska fakulteterna, där enligt en nationell planering enheterna bedöms böra bedriva forskarutbildning. "Kryss" kan förekomma även för andra högskoleenheter om dessa har särskilda förutsättningar att meddela utbildning. Oavsett modell är det nödvändigt inför planeringen av en "krysslista" att ta ställning till vilka ekonomiska resurser som i framtiden kan komma att ställas till högskolans förfogande. En "krysslistas" utseende kommer att ha ett nära samband med graden av profilering av högskolan.

Högskolorna i Örebro, Växjö, Kristianstad, Karlstad och Sundsvall/Härnösand, regionstyrelserna för Uppsala och Göteborgs högskoleregioner avstyrker förslagen om nationell planering och minikrysslista av flera olika skäl. Förslaget bedöms kunna försvåra planeringsarbetet vid enheterna; regionstyrelse och högskoleenhet får invänta varandras beslut och måste samråda före beslut om enstaka kurser, varför budgetprocessen försenas; minikrysslistan är onödig då UHÄ:s anslagsframställning och budgetpropositionen bedöms vara helt tillräckliga; minikrysslistan kan komma att missgynna de mindre högskoleenheterna.

Departementspromemorian:

Resurstilldelningen för det angivna basutbudet bör göras direkt till berörda högskoleenheter under det sektorsanslag, som ligger närmast tillhands (se även 7.1.5).

Remissinstanserna:

Av de remissinstanser, som yttrat sig om anslagsfrågorna, är en majoritet för att medel för basutbudet beräknas under berörda sektorsanslag.

Universitetet i Stockholm framhåller därvid att hela den resurs ur anslaget för lokala och individuella linjer och enstaka kurser (LJE-anslaget) som nu avsätts för utbildning inom dessa ämnen bör överföras till sektorsanslagen. Universitetet understryker med skärpa att universitetet skulle hamna i en ännu värre situation än den nuvarande om endast en del av resursen för basutbudet förs över till sektorsanslag. *Universitetet i Umeå* är inne på samma tankegång. *Musikhögskolan i Stockholm* understryker vikten av att sådana enstaka kurser som bör anordnas varje år tilldelas medel direkt till enheten och utan den tidsödande omvägen över regionstyrelsen.

Delningen av LJE-anslaget bör enligt *UHÄ, universiteten i Göteborg* och *Umeå* samt *regionstyrelsen för Lund/Malmö högskoleregion* göras på ett sådant sätt att det blir klara ansvarslinjer mellan högskoleenheter och regionstyrelser.

Högskolan i Växjö, statskontoret och länsstyrelsen i Malmöhus län förordar att de olika förslagen till ändringar i nuvarande principer för medelsfördelning till denna typ av grundläggande högskoleutbildningar studeras ytterligare och mer ingående i anslutning till projektet om resursanvändning i högskolan.

Ett genomförande av en anslagsuppdelning kommer att kräva ett omfattande planeringsarbete, påpekar *UHÄ* som avstyrker en start av ett sådant om en omläggning inte kan tillgodose en huvuddel av följande syften:

- sammanhängande utbildning, som vänder sig till ungdomsstuderande, bör planeras nationellt vad gäller lokalisering, dimensionering och finansiering,
- regionstyrelsens roll som regionalt planeringsorgan bör renodlas enligt förslag i kapitel 5,
- möjligheter till meningsskiljaktigheter och konflikter i medelsfördelningsfrågor mellan regionstyrelser och högskoleenheter bör undanröjas,
- medelsfördelning och anslagsredovisning bör förenklas,
- garantier måste skapas för att inte "små ämnen" läggs ned oplanerat.

Bland övriga motiv till avstyrkande kan nämnas åsikterna att en anslagsuppdelning enligt förslaget medför risk för ökad byråkratisering och snedhet i medelsfördelningen och att samma effekt kan uppnås med enklare medel t. ex. anvisningar i regleringsbrev, tillsättning av ledigblivna ordinarie lärartjänster, intentioner i propositioner och utskottsbetänkanden. Sådana synpunkter anförs av bl. a. *högskolorna i Örebro* och *Karlstad* samt *regionstyrelsen för Umeå högskoleregion*.

TCO menar att en smidigare väg att på central nivå definiera de berörda ämnena och avdela erforderliga medel är att ge regionstyrelserna lämpliga anvisningar om medelsfördelningen för ändamålet inom ramen för nuvarande anslag. Denna metod innebär att en bättre helhetsbedömning av situationen för resp. ämne vid den enskilda högskolan kan göras än om beslutet fattas centralt.

7.1.4 Behov av flerårig sammanhängande utbildning som inte motsvaras av nuvarande linjeutbud

Departementspromemorian:

En ny allmän utbildningslinje föreslås för att möta behovet av flerårig sammanhängande humanistisk utbildning.

Remissinstanserna:

Förslaget tillstyrks av *universiteten i Uppsala, Linköping och Lund, högskolorna i Gävle/Sandviken, Växjö, Borås, Karlstad* samt *SAF, SFS och SACO/SR*. En sådan allmän utbildningslinje skulle ge en betydligt mer sammanhängande struktur åt utbildningen inom sektorn för kultur- och informationsyrken, menar *högskolan i Växjö*. UHÅ har bifogat ett preliminärt förslag till utformning av linjen och har för avsikt att remissbehandla förslaget under hösten 1983. UHÅ bedömer att det finns förutsättningar för fortsatta diskussioner om att inrätta en linje med i huvudsak den skisserade uppläggnings budgetåret 1985/86. Enligt preliminär beräkning återkommer UHÅ i anslagsframställning för nämnda budgetår med förslag till dimensionering, kostnadsberäkning m. m.

Högskolorna i Örebro och Kristianstad, regionstyrelserna för Stockholms och Lund/Malmö högskoleregioner tar inte ställning för eller emot förslaget till humanistlinje utan avvaktar ett konkret förslag av UHÅ.

Förslaget avstyrks helt av *högskolan i Falun/Borlänge, universitetet i Umeå, regionstyrelserna för Uppsala och Umeå högskoleregioner* samt *TCO. Universitetet i Umeå* tror inte att en sådan utbildningslinje skulle ha någon större attraktionskraft och *regionstyrelsen för Umeå högskoleregion* menar att humanistlinjen inte motiveras av arbetsmarknadens behov. *TCO* kommer till slutsatsen att ett stort antal studerande läser enstaka kurser inom det humanistiska området sannolikt mera är ett uttryck för konkurrensen om platser på linjer än för behovet av en särskild humanistlinje. De behov som finns att rekrytera forskare inom humanistiska ämnen eller tillgodose andra yrkesutbildningsbehov motsvaras enligt *TCO* av främst kulturvetarlinjen, ämneslärarlinjen och en utökning av antalet individuella linjer. Ett återinförande av fil.kand.examen betraktas av *högskolan i Falun/Borlänge, universitetet i Umeå* och *SAF* som ett bättre alternativ. Behovet av humanistisk ämnesutbildning i form av enstaka kurser kommer att kvarstå bl. a. för fortbildning och vidareutbildning när en humanistlinje införs, påpekar *högskolan i Kristianstad* och *regionstyrelsen för Lund/Malmö högskoleregion*.

Departementspromemorian:

Andra behov av flerårig utbildning bör i ökad utsträckning tillgodoses genom individuella linjer. Inrättandet av individuella linjer bör förenklas t. ex. genom införande av kurspaket.

Remissinstanserna:

Flera remissinstanser tillstyrker förslaget att förenkla inrättandet av individuella linjer och ge denna studieform större reell betydelse.

Några avstyrker förslaget och finner att promemorian underskattat svårigheterna att administrera individuella linjer. *Regionstyrelsen för Umeå högskoleregion* föreslår att frågan övervägs ytterligare.

7.1.5 Former för styrning av nationellt planerat basutbud av kurser i vissa ämnen

Departementspromemorian:

Individuella linjer bör i huvudsak finansieras från sektorsanslagen. Medel för lokala linjer och för kurser för fortbildning och vidareutbildning m. m. föreslås alltså bära anvisas till och fördelas av regionstyrelserna.

Remissinstanserna:

Förslaget angående medel för individuella linjer kommenteras och tillstyrks av *universitetet i Stockholm, högskolan i Jönköping* och *regionstyrelsen för Lund/Malmö högskoleregion*.

Regionstyrelsernas mera begränsade roll vid fördelning av medel tillstyrks av *dramatiska institutet, högskolan i Eskilstuna/Västerås, universitetet i Linköping, högskolan i Borås* och *LO*. Regionstyrelserna bör i rimlig omfattning fördela medlen på högskoleenheter i proportion till folkmängden i resp. högskoleområde, tycker *högskolan i Eskilstuna/Västerås*.

Medel för lokala linjer bör istället beräknas under sektorsanslagen, föreslår *universitetet i Uppsala, högskolorna i Örebro* och *Östersund* samt *danshögskolan* och *SFS*.

Högskolan i Skövde föreslår att varje högskola bör tilldelas medel motsvarande en basnivå i fråga om utbildningar i form av fortbildning och vidareutbildning.

Vidare framhåller *regionstyrelsen för Lund/Malmö högskoleregion* och *länsstyrelsen i Malmöhus län* att anslagsuppdelningen inte får medföra att möjligheterna att utnyttja ämneskurser för fortbildning och vidareutbildning eller som distansutbildning eller decentraliserade kurser försvåras. En tillräcklig flexibilitet inom anslagssystemet bör eftersträvas för att kunna möta uppkomna förändringar av utbildningsbehovet på arbetsmarknaden.

Helt emot regionstyrelsens begränsade roll vad beträffar medelsfördelning är *högskolorna i Kristianstad* och *Sundsvall/Härnösand, TCO* och *länsstyrelsen i Värmlands län*. TCO ser det som särskilt angeläget att regionstyrelserna fördelar medel för enstaka kurser, lokala linjer och forskningsanknytning inklusive medel för överbyggande kurser. Inte minst utvecklingen av utbudet av enstaka kurser i den riktning som TCO anser vara önskvärd torde främjas av en sådan ordning.

7.2 Lokala linjer

Departementspromemorian:

Förslag om lokala linjers ställning i fortvarighetstillstånd bör avges senast fem år efter resp. linjes inrättande. Alternativen skall därvid vara inrättande som eller inordnande i allmän utbildningslinje, bevarande som lokal linje – då med utpräglad anknytning till ett regionalt eller lokalt avgränsat utbildningsbehov – eller nedläggning.

Remissinstanserna:

En majoritet av de remissinstanser som behandlat frågan tillstyrker promemorians förslag om en prövning av lokala linjers ställning. Många är tveksamma till en femårsgräns.

UHÄ finner att förslaget har fått en rigid utformning men stöder principerna bakom förslaget.

För en längre tidsperiod än fem år, uttalar sig *högskolorna i Växjö, Borås, Kristianstad* och *Sundsvall/Härnösand, regionstyrelserna för Göteborgs* och *Umeå högskoleregioner* som menar att erfarenheterna från arbetsmarknaden och en tillförlitlig utvärdering av linjen inte är klara så tidigt. *Universitetet i Lund* föreslår prövning efter varierande tidsperioder och *högskolan i Kalmar* föreslår en förändring så snart som möjligt till allmänna utbildningslinjer då de lokala linjerna vunnit stadga och struktur och visat sig fylla ett permanent behov.

Universitetet i Linköping menar att en viss nationell samordning vore angelägen redan i inrättandefasen av en lokal linje bl. a. av kvalitetsskäl. Det visar sig svårt att rationalisera och koncentrera en utbildning till ett fåtal högskolor om den vuxit fram vid många. Mot denna bakgrund är det viktigt att överväganden inte bara sker linjevis utan att de samordnas med överväganden om profilering av de enskilda högskoleenheterna.

För ett avstyrkande av promemorians förslag uttalar sig *högskolorna i Örebro, Växjö och Kristianstad, regionstyrelserna för Stockholms, Uppsala, Lund/Malmö och Umeå högskoleregioner* samt *TCO*. De lokala linjernas inrättande och fortbestånd är en lokal och regional angelägenhet menar dessa remissinstanser och det finns inte någon vägande anledning att nu centralisera beslut i dessa frågor. Vidare upplevs tidsgränserna som alltför fixerade och snäva. Promemorians villkor för att en lokal linje skall få fortsätta att vara lokal kritiserar också som för snäva. En generell regel tjänar inte något egentligt syfte utan medför endast onödigt administration. Påpekar *högskolan i Örebro* och *TCO*.